

de gebouwen zijn nog leeg. Daar staat tegenover dat het wandelen op zich een hoop plezier oplevert: je kunt voor- en achteruit, maar ook opzij, omhoog en omlaag. Het beeld golft op en neer alsof je echt wandelt. Overal waar je kijkt is de stad gedetailleerd in 3D uitgewerkt, tot en met rokende puinhopen, achtergelaten auto's en Duitse soldaten die je de weg versperren. Het uiterlijk en de sfeer van de gehavende stad zijn goed getroffen. Zo af en toe stuit je op een vraag of informatie over de stad. Als de onvolkomenheden zijn weggevoerd, biedt deze game leerlingen van alle leeftijden (maar ook docenten!) een fascinerende manier om heel veel over het bombardement te leren. ■

- De website van het Stadsarchief waar de game wordt toegelicht en te downloaden is, en waar de andere modellen te bekijken zijn: **www.stadsarchief.rotterdam.nl/rotterdam3d**.
- Op de website van het Stadsarchief is nog een spel te vinden voor jonge leerlingen, waarin voorwerpen moeten worden gezocht die met het bombardement te maken hebben. Ook kan worden doorgeklikt naar een uitgebreide website over de brandgrens: **www.brandgrens.nl**.
- Een filmpje waarin een van de ontwerpers het spel bespreekt met een Rotterdammer die het bombardement heeft meegemaakt: **http://tiny.cc/nosgame**.
- Een app voor de iPhone, gemaakt door Stephan Raaijmakers, die tijdens een wandeling door Amsterdam informatie geeft over bombardementen tijdens de Tweede wereldoorlog: **http://tiny.cc/ondervuur**.

GOED GEDRAG

Well-behaved women rarely make history, las ik op een poster ergens in Rotterdam, een aanprijzing van de *Museum Night After Party* in de *Bad Girls Club*. Een intrigerende quote, die me onmiddellijk enthousiasmeerde voor dit feestje. Maar ik ben geen *girl* meer en verre van *bad*; ik houd het al niet wakker bij de *museum night* – laat staan bij de afterparty – dus die vlieger ging niet op. Maar het was beslist een mooie uitspraak. Van wie eigenlijk, vroeg ik me af, en ging in mijn hoofd de *usual suspects* af: Mae West, Marilyn Monroe, Eleanor Roosevelt of (god verhoede) Miley Cyrus? De originele uitspraak bleek *Well-behaved women seldom make history* en werd gedaan in 1976, door een officiële historica, namelijk de latere Pulitzerprijswinnares Laurel Thatcher Ulrich. Ze deed onderzoek naar gewone, fatsoenlijke, verdienstelijke vrouwen, die dus zelden de geschiedenisboeken bereiken.

Edith van Gameren gaf geschiedenisles in het voortgezet onderwijs en is educatief auteur voor geschiedenismethodes.

'Met wat well-behaved baren, breien en standing-by-your-man, daar haal je geen canon mee'

Voor een deel een gender-ding. Individuele vrouwen stonden minder vaak vooraan bij het uitdelen van macht en megalomanie. En met wat *well-behaved* baren, breien en *standing-by-your-man*, daar haal je geen canon mee.

Voor een ander deel heeft het ook niets met sekse te maken. Gewone, fatsoenlijke mensen bereiken domweg niet vaak de geschiedenisboeken, met hun hardwerkende en niemand tot last zijnde goeie gedrag. Hooguit op een hoop gegooid in een cijfer. Het aantal middeleeuwers dat stierf aan de pest. Het aantal vrouwen dat als heks verbrand werd. Het aantal kinderen dat in fabrieken werkte. Het aantal burgerslachtoffers van geallieerde bombardementen.

Of het nu de kleitablet of de krant haalde, het is vaak strijd, dood of verwoesting. Goed gedrag is op zichzelf niet interessant, tenzij het echt opvallende (Florence Nightingale-iaanse) proporties aanneemt. Net als 'de media', geeft 'de geschiedenis' een vertekend beeld van de werkelijkheid. Dat is op zichzelf niet erg, maar vertel het de leerlingen er maar wel bij. En vertel de leerlingen ook maar meteen dat het misschien beter is dat je de krant of de geschiedenisboeken niet haalt. Laten we hopen dat ze niet opgeteld zullen worden in een treurig cijfer onder de een of andere streep. En dat ze gewoon lekker *well-behaved* oud worden. ■

